

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi; Et In Conimbricensi Academia
Sacrarvm Litterarvm Olim Primarii Professoris Emeriti De
Divina Gratia Pars ...**

Continens Posteriores Libros Septem De Habituali Gratia, Sanctificatione
Hominis, Ac Merito

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1621

Cap. X. Vtrum in iustificatione hominis vera peccatorum remisso fiat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94104](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94104)

pali principio, & quia ratione illius dantur auxilia. Vnde illa etiam dici solet necessaria ad seruanda mādāta, & vincendas grauissimas tentationes, vt in lib. 1. & 2. vltimū est.

20. Vt vero rationibus dubitandi in principio positis, & argumentis prioris opinionis satisfaciāmus, addendum est, licet vnica gratia sit essentialiter iustitia infusa, nihilominus non habere complementum, seu itatum iustitiæ significari solet forma bene disponēs hominem ad prompte operandum iustitiam, etiam quoad proximam facultatem operandi, ideo etiam iustitia simpliciter dicta non solet sumi pro vna illa qualitate, sed vt includit etiam alios habitus infusos cum debita proportionē. Hoc ad summum probant quæ in priori parte rationum dubitandi ex Concilio Vien. & Tridentino, & ex ipsa appellatione generalis iustitiæ adducta sunt. Declaraturq; in hunc modum. Nam res certissima est, habitus virtutum dari hominiam participantī naturam Dei per gratiam, vt sit promptus, & bene dispositus ad operandam iustitiā. Quod vero ad nomen pertinet, etiam est certum ex vlt. vocis ad statum, & complementum iustitiæ simpliciter dictæ esse necessariam illam proximam dispositionem recte operandi, ergo recte etiam dicimus, iustitiam vnde quæque completam, & perfectam has omnes virtutes includere, & in collectione, concentu, & ordine illarum consistere.

21. Est autem obseruandum in hoc esse differentiam, & inæqualitatem inter ipsosmet habitus virtutum: nam charitas est proximē coniuncta cum gratia, & ex parte hominis complet vinculum amicitiaē cū Deo, & respectu aliarum virtutum comparatur vt forma ordinans illas ad supremum finem vltimum, & ideo maxime necessaria est ad hoc iustitiæ complementū. & ob hanc perfectionem, & connexionem cum gratia solet etiam appellari iustitia. At vero fides necessaria est vt fundamentum iustitiæ, vt Concilium Tridentinum interpretatur. Et ad illam accedit spes, tanquam promouens aliquo modo illud fundamentū, & robur illi tribuens. Reliquæ autem virtutes, & donatiunt veluti instrumenta necessaria ad operandam, & conseruandam iustitiā. Atque hæc omnia, vnumquodque in suo ordine, & gradu, ad iustitiæ complementum concurrunt. Et hoc etiam probant quæ circa opinionem Vegæ, & Soti notabamus. Idemque intendit D. Thom. in locis illis allegatis. Et consonat etiam August. lib. 19. de Ciuitat. cap. 27. Vnde non negamus, quā speciali quadam, & maiori ratione numerentur in hac forma iustitiæ Theologicales virtutes, tum quia illæ sunt præcipuæ, tum quia sunt quasi per se primo necessariae ad tendendum in Deum; tum etiam quia de illis est multo maior certitudo, quod in iustificatione infundantur. Neque contra hoc obstant, quæ in rationibus dubitandi secundo loco proponebantur: nam prima, & tertia ad summum probant, gratiam esse iustitiā essentialē. Ad secundam vero dicitur fidem in peccatore esse mortuam, & informem, & ideo in illo statu non esse, proprie loquendo, partem iustitiæ, sed fundamentum eius, vt loquitur Tridentinum, vel inchoationem quandam iustitiæ vt loquitur Aug. q. 2. ad Simplician. Et propterea etiam si gratia eadem in nobiliori statu beatitudinis, vel in Christi anima sit absque fide, nihilominus iustitia infusa non in essentia, sed in quadam proprietate varietatē recipit, & ita facile omnia conciliantur.

CAPVT X.

Vtrum in iustificatione hominis vera peccatorum remissio fiat?

1. Hæcenus formalem effectum gratiæ habitualis, quatenus aliquid perfectionis in homine ponit, quoad fieri potuit, explicuimus, eamque partem iustificationis, quæ in hominis renouatione consistit, declarauimus: nunc dicendum est, de altera parte, quæ pars 3.

ad remotionem mali, seu peccati spectat. Potest autē esse sermo vel de peccato iam commissio, vel quod in futuro tempore committi potest, & contra vtrumq; iuuat gratia iustificans (vt ex Concil. Mileuitano, & Coelestino Papa paulo ante diximus) diuerso tamen modo, nam contra peccatum commissum succurrit, vt gratia operans iuxta modum loquendi D. Thomæ id est, informando contra futurum peccatum ne committatur, iuuat vt gratia cooperans, id est, efficiendo & ideo prior tantum consideratio ad hunc locū spectat, de posteriori autem in lib. 1. & 6. multa dicta sunt & in lib. 10. ex professo tractanda est. Sub peccato autē commissio peccatum etiam contractum comprehendimus, nam commissum proprie dicitur actuale, seu personale peccatum: contractum autem originale vocatur, quia non propria voluntate fit, sed origine trahitur. Actuale autem peccatum rursus diuiditur in mortale, & veniale; ex quibus illud prius cum originali conuenit in essentiali culpa, seu macula habituali, & in oppositione ad gratiam, & iustitiā, & ideo sub absoluta peccati appellatione, vtrumq; comprehendimus: nam de vtriusq; exclusionē dicturi sumus. Peccatum autem veniale nō ita opponitur habituali gratiæ, nec per illam formaliter excluditur, & ideo eius remissio per se ad præsentem effectum nō spectat, aliquid vero obiter attingemus. Deniq; in peccato commissio duo sunt, scilicet culpa, & reatus, & vtriusque remissio fit per gratiam, principaliter tamen remissio culpæ: & ideo hæc præcipue consideranda est in præsentī: nam remissio pœnæ magis ad materiam de satisfactione pertinet, attingemus autem ea, quæ cum remissione culpæ connexa fuerint. Primam ergo omnium videndum est, qualis remissio culpæ per Christum fiat; postea quomodo sit effectus gratiæ habitualis, dicemus.

In questione igitur proposita hæretici huius temporis, cum totā iustificationem in sola peccatorum remissione constituent, talem peccati remissionem constringunt, vt sola remissio pœnæ, & non culpæ censerī debeat. Dixit enim La. her. art. 2. concutere Christū, & Paulum, qui negat, in puero baptizato manere peccatum. Aliis vero locis dicit, propter fidem non imputari. Addidit vero in artic. 10. peccata lib. 3. de Iu. manere, nisi credantur remissa, in quo videtur & contrariū sentire, quod, si credantur remissa, non manent. intelligit autem tunc non manere, quia non imputantur. Et sic etiam dixit Chemn. i. 8. in baptismo fieri plenam, & perfectam remissionem peccatorum, ita vero declarauit illam, vt dixerit, manere in renato tale malum, propter quod iuste possit à Deo damnari, sed propter Christum non imputari illud ad damnationem, & hanc esse plenissimam remissionem. Vnde alii liberius loquuntur dicentes, peccata nō ita remittit, vt tollantur penitus, & euellantur, sed vt radantur seu potius tegantur, quatenus Deus per Christi iustitiam homini imputatam illa peccata homini nō imputat ad condemnationem. Quod profecto sincere, & sine tergiversatione rem explicādo, nihil aliud est, quam dicere, peccata remitti, nihil aliud esse quam non puniri ex indulgentiā, & concessione Dei, & ita remitti quoad pœnam, non quoad culpam. Et hunc errorem, saltem quoad modum loquēdi, olim docuisse aliquos hæreticos retuli in 3. to. 3. p. disp. 26. vbi etiam aduertit, Pelagianos illum tribuisse Aug. ex eodem lib. 1. contr. duas epist. Pelag. cap. 13. Fundamenta hæreticorum postea dissoluimus, nunc veritas catholica stabilienda est.

Primo ergo asserimus, Deum hominibus iustis vere, & proprie remittere peccata, ita vt post remissionem nihil, quod veram rationē culpæ habeat, in iustis maneat. Hanc assertionem fere sub his verbis definit Concil. Trident. sess. 5. c. 5. & licet de peccato originali specialiter loquatur, tamen comprehendit omnia alia, quæ cū illo possunt esse coniuncta, & omnia dicit per baptismum omnino deleri. Quod latius docet

Sensus questionis.

Diuisio peccati in originale & actuale.

Diuisio peccati in mortale & veniale.

2. Fignetur hæreticorum.

3. Stapleton. lib. 3. de Iu. sific. c. 8.

3. Veritas Catholica iustificatur.

Probat
1. Ex Scri-
ptura testi-
monio.

in seſſ. 6. Nā in c. 4. definit iuſtificationē eſſe transla-
tionē ab ſtatu peccati ad ſtātū ſiliorū Dei, & in c. 7. do-
cet, ſimul cū iuſtitia recipere hominem verā remiſſio-
nem peccatorum, quia illa eſt vera, & perfectā iuſti-
tia, quæ renouat animam, & in c. 14. addit, idē quoad
remiſſionem culpæ, & poenæ æternæ credendum eſſe
de iuſtificatione, quæ per poenitentiae ſacramentum
in re, vel in voto poſt baptiſmū fit. Et in ſeſſ. 14. ca. 2. &
3. & can. 3. & 4. eandem doctrinam tradit. Probari autē
poſteſt primo expreſſis Scripturæ testimoniis Pſa. 50.
Lauabis me, & ſuper niuem dealbabor, quod nullo modo
vere dici poſſet, ſi poſt remiſſionem peccata remane-
rent, & ideo ibidem petit Dauid. *Auerte faciem tuam a
peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.* Vbi non tam
erat ſolicitus de remiſſione poenæ, quam culpæ, tūm
quia hæc proprie iniquitatis nomine ſignificatur: tū
etiam quia alias Deus remitteret iniuriā ſicut ho-
mo, & non magis deleret iniquitatem, quā deleat ho-
mo, qui ſupplicium remittit. Et idem beneficium a-
guoſcit Dauid Pſ. 102. dicens, *Longe fecit a nobis iniquita-
tes noſtras.* Similis promiſſio habetur Iſa. 1. *Venite, & ar-
guite me, vſq; ad illud, ſicut nix dealbabitur.* Vnde c. 7.
dicitur, *Hiſ eſt omnis fructus, vt auferatur peccatū, & c. 43.*
Ego ſum, ego ſum qui deleo iniquitates tuas, & c. 44.
*Delebit vt nubes iniquitates tuas, & quiſi nebulam pecca-
ta tua.* Et multa ſimilia habentur Ezech. 18. & 36. &
Mich. 7. *Quis Deus ſimilis tui, qui auferit iniquitatem, &
transſiſt peccatum reliquiarum plebis tuæ.* Et infra. *Deponet
iniquitates noſtras, & prouocet in profundū maris omnia pec-
cata noſtra.* In nouo autem teſtamento multa ſunt ſimi-
lia teſtimonia. Optimum illud eſt, quod adducit Conc.
ex epiſt. ad Rom. 8. *Nihil damnationis eſt iſi, qui ſunt in
Chriſto Jeſu.* Et i. ad Cor. 6. poſt enumerationem pec-
catorum ſubdit Apoſtolus. *Hæc quidem fuiſti, ſed abluti
eſti, ſed ſanctificati eſti.* Et ad Ephel. 1. lace deſcribitur
perfecta mundicia, quæ fit per baptiſmum.

4.
Teſtimonia
redemptoris
hoc deinde
probat.

Secundo ſunt optima illa teſtimonia, & ex eis ſumi-
tur efficaciffima ratio, in quibus Chriſti redemptio,
& ſinis aduentus eius commendatur. Nam Ier. 31. poſt
illam promiſſionem *Femina circumdabit virum, & poſt
illam Ecce dies veniet, dicit Dominus, & ſerui domui Iſrael,
& domui Iuda ſedulus nouum, &c.* additur. *Propterea bor mi-
quitati eorum, & peccatorum non memorabor amplius.*
Paulus allegans ad Hebr. 8. & 10. ait. *Quia propitius ero
iniquitatibus eorum, & iniquitatum, ac peccatorum eorū iam
non recordor amplius.* Vnde Pet. Act. 10. generatim dixit.
*Hic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem
accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum.* Et ita et-
iam in nouo teſtamento ſinis aduentus Chriſti ad re-
mittenda peccata fuiſſe dicitur, vt i. Ioan. 3. In hoc ap-
paruit filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli, quæ opera non
ſunt, niſi peccata. Et ad Hebr. 9. dicitur, *Chriſtus mor-
tuis ad multorum exhauriendæ peccata: imo c. 1. dicitur et-
iam nunc ſedere in cœlis, purgationem peccatorum faciēs,
& Ioan. 1. de illo dixit Baptiſta. Ecce agnus Dei, ecce qui
tollit peccatū mundi, & ipſemet Chriſtus de ſe dixit. Non
veni vocare iuſtos ſed peccatores. Chriſtus autem vere, &
perfecte, imo cum infinita abundantia, & exceſſu mu-
nus ſuum redemptoris expleuit, ergo impium eſt co-
gitare ſanguinem Chriſti non vere, & perfectē mun-
dare homines a peccatis. Alioqui quomodo vera eſt
illa exaggeratio Pauli, *Non ſicut delictum, ita & donum,*
ſed excedit beneficii magnitudo. Delictum enim Adæ vere
fecit homines peccatores, ergo multo magis meritū,
& ſatisfactio Chriſti facit iuſtos, & propter illa vere
Deus nobis peccata remittit. Vnde eleganter Bernar-
dus epiſt. 190. in poſteriori parte eius, defendēs Chriſti re-
demptionem, inquit. *Subiecit me illa cauſa ſecretior
peccati, ſubduxit me illa ratio occultioris iuſtitie. Aut ſi
gratis venundatus ſum, gratis non redimam? An pecca-
tum in ſemine peccatoris, & non iuſtitia in Chriſti ſanguine?
nec paritur ratio aſſertus, vt ex æquo contendat: ſed vim-
cat neceſſe eſt ſpiritus carnis, vt ſit efficiacior cauſa, cuius eſt
potior & natura, quo plus videlicet proſit generatio ſecunda,
quam prima nocuerit.* Deniq; confirmat hoc Aug. in En-*

chir. ca. 52. ſimili anthiteſi ex Paulo deſumpta dicens.
*Sicut in illo vera mors facta eſt, ita & in nobis vera remiſſio
peccatorum: & ſicut in illo vera reſurrexio, ita & in nobis ve-
ra iuſtitia,* alludens ad illud Pauli ad Rom. 4. *Mortuus
eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem
noſtram.*

Tertio poſſunt multa ex Patribus referri, ſed in re-
clara, & quæ paſſim inueniuntur, ſufficit pauca attingere. Aug. ſæpe declarat, iuſtificare impiū nihil aliud aut horum
eſſe, quam ex impio pium facere, impietatem tollen-
do, & pietatem per iuſtitiam conferendo, conc. 1. in perſonaliſ.
Pſal. 30. & epiſt. 120. c. 20. Specialiter vero lib. 1. contra Iſtrac.
duas epiſt. Pelag. c. 13. aduerſus quēdam Pelagianum,
qui catholicis imponebat, quod dicerent, baptiſma
non auferre crimina, ſed radere, ait. *Quis hoc, niſi imfide-
lis affirmet? Dicimus enim baptiſma dare omnium indul-
gentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere. Similia fe-
re habet Greg. 1. 9. epiſt. 39. circa finem. Si qui ſunt (ait)
qui dicant. peccata in baptiſmo ſuperficie tenus dimitti, quideſt
hæc prædicatione infidelium Ambr. etiam l. 6. in Lucam in
principio ſic inquit. In eo iuſtificatio Dei eſt ſi non ad indi-
gnos, & obnoxios ſed ad innocentes per abluſionem factis vi-
deatur, & iuſtos ſua muneris tranſuſiſſe. Vocat autē inno-
centem, non eum qui nūquam peccauit, vel ſub pec-
cato fuit, ſed eum, qui per iuſtitiam fit immunis a pec-
cato. Vnde ſubiungit. Ergo ſi, qui peccat, & conſtituitur Deo
peccatum, iuſtificat Deum, cedens Deo vincenti, & ab eo gra-
tiam ſperans. In baptiſmate igitur iuſtificatur Deus, in quo eſt
confeſſio, & venia peccatorum. Similia habet in Pſa. 50. Iu-
ſtiſueris in ſermonibus tuis, & ſuper alia eiufdem Pſalmi
verba ſuper niuem dealbabor, aicit hoc fieri, quādo cul-
pa remittitur.*

Similiter Chryſoſt. Hom. 2. in eundem Pſal. *Sola
gratia (inquit) ſor des meos perfecte abſtergere, ac miſis candore
mihi conciliare poſeſt. Et Iſa. 1. tractans ſimilia verba,
Sicut nix dealbabitur. Animam (inquit) adeo peccatorum
eluuſe ſqualentem, vt excepiſſe videatur tincturam nequitie,
non ſolam ab omni liberam malitia, ſed & ſplendidam reddidit,
& cum primis illuſtrem. Et optime Theodor. in Pſal. 31.
Beati quorum remiſſe ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt
peccata Ea (inquit) liberalitate virtutis Deus, vt non modore-
mittat, verum etiam peccata obliteret, ita vt neq; veſtigia eorū
remaneant. Quod ſpecialiter tradit de remiſſione, quæ
fit in Baptiſmo. Et inferius ponderat illa verba. Et tu
remiſiſti impietatem peccati mei. Quod non dixit. Remiſiſti mi-
hi peccatum, ſed impietatem peccati mei. Hoc eſt (ait) non con-
digna pena peccatorum me puniſti, verum exceſſum quidem
peccati remiſiſti. Deniq; Bernard. dict. epiſt. 109. inde hoc
confirmat, quod per iuſtificationem reconciliamur
Deo, iuxta illud reconciliati ſumus Deo per mortem filii eius.
Vbi reconciliatio (inquit) & remiſſio peccatorum. Nam ſi di-
cente Scriptura, peccata noſtra ſeparant inter nos, & Deum
noſtrum, manente peccato non eſt vera reconciliatio, in quo er-
go remiſſio peccatorū. Hic calix, inquit, noui teſtamenti in meo
ſanguine, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum.
Itaq; vbi reconciliatio, ibi remiſſio peccatorum. Quæ verba
& apertis Scripturæ testimoniis, & optima ratione
veritatem catholicā confirmant. Solent præterea Pa-
tres tractantes de baptiſmo multis modis exaggerare
perfectam remiſſionē peccatorum, quā conferre, quos
Patres allegauit. 3. co. 3. p. d. 26. ſect. 1. & alios hic referre
Valentia. Reſpondendo deniq; ſequenti obiectioni
hæreticorum, alia Patrum teſtimonia proferemus.*

Vltimo argumentari poſſumus ratione, & potiffi-
ma ſumēda eſt ex gratiæ excellentia, qua homines iu-
ſtificantur, quæ quidem explicabitur in diſcurſu ſe-
quentium capitulum, declarādo modum, quo per gra-
tiam peccata remittuntur. Nunc alia vtor ratione: *Pilem
quia vel peccata non vere tolluntur per remiſſio-
nem, quia Deus non poſeſt illa deſtruire, vel quia
non vult, neutrum autem dici poſeſt ſine magna
ſtultitia, & impietate, ergo. Probat minor de po-
teſtate, quia remittere peccatum, non eſt facere, vt i. par
peccatum commiſſum non fuerit commiſſum: nam nūq;
hoc clare implicat contradictionem, & ideo fortaliſ
dicitur*

dicitur Nahum. i. quod, Deus mundans, non facit innocentem, vt multi exponunt, licet alium possit habere sensum. Intelligendum ergo est, quia peccatum transiit actum, manere reatu, vt saepe loquitur Aug. remittere peccatum, nihil aliud esse, nisi tollere seu destruere id quod manet ex actu peccati, quicquid aliud sit: constat autem, posse Deum auferre id, quod actus peccati potuit introducere, tum quia non est potius peccatum, quam Deus, tum etiam quia in hoc nulla repugnantia excogitari potest. Alioqui peccatum semel commissum etiam in beatitudine maneret contra illud Apoc. 21. Non introibit in illam aliquid coinquinatum: tum denique quia homo peccator potest in se delere iustitiam a Deo inditam, ergo multo magis Deus iustificando poterit delere iniustitiam, quam in se fecit homo.

8. Altera vero pars Minoris de voluntate probatur, quia est contra veritatem, & iustitiam Dei, qui hominibus peccatoribus remissionem promittit (si ad ipsum conuertantur) & cum omni exaggeratione, qua explicari potuit vera remissio cum destructione peccati. Est etiam contra misericordiam Dei, quae tunc magna ostenditur, quando magna peccata remittit, iuxta illud, Psal. 50. Misere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, vt ibi Ambr. & Theod. exponunt. Est praeterea contra veram, & copiosam Christi redemptionem, non enim venit Christus solum, vt nos a poenis peccatorum liberaret, sed maxime, vt malitiam ipsam, & iniquitatem peccati a nobis auferret, vt testimonium superius adducta conuincunt, & illud maxime ad Coloss. 1. Eripuit nos de potestate tenebrarum, & transfudit in regnum filii dilectionis suae, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum, & ca. 2. Et vos cum mortui essetis in delictis, & praputatio carnis vestrae, conuulsit cum illo donans vobis omnia delicta. Et similia frequenter leguntur, quae in rigore vera non sunt, si Deus non vere, & ex animo peccata remittit, neque id Christus ab ipso promeruit. Accedit, quod nullo vel apparenti fundamento possunt duci haeretici ad negandum habere Deum istam voluntatem vere remittendi peccata, cum in eius libertate posita fuerit, & nullibi contrariam voluntatem reuelauerit.

9. At vero haeretici doctrinam suam putant necessario consequi ex alio suo dogmate iam improbatum, quod homines non iustificantur per infusionem iustitiae propriae, sed per imputationem alienae. Specialiter autem hoc confirmant quoad remissionem peccatorum ex verbis Psal. 31. Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum. Vbi tria ponuntur verba videlicet. Remittendi, tegendi, & non imputandi, & super eadem peccata cadere, & idem significare intelligunt haeretici, addita vero esse ad maiorem explicationem id est, vt per verbum tegendi explicetur verbum remittendi, quia scilicet, illa remissio non fit auferendo peccatum, sed tegendo ipsum sub Christi iustitia. Quomodo autem tegatur, per verbum, non imputandi declaratur, quia nihil est aliud, nisi ad poenam, & damnationem non imputari. Sicut etiam Ezech. 33. de peccatore agente poenitentiam dicitur, Omnia peccata eius quae peccauit, non imputabuntur ei. Hanc autem esse vim verbi non imputandi in verbis David, suadet ex Paulo Rom. 4. dicente. Ei vero, qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiae Dei. Vbi verbum, reputandi, idem esse videtur cum verbo imputandi. Vnde colligunt iustificationem fieri per imputationem iustitiae Christi ex diuino beneplacito, & fauore, quem non in gratia intelligunt. Ad hoc autem confirmandum inducit Paulus verba David, dicens. Sicut & David, dicit, beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus. Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum. Sensit ergo Paulus, nihil aliud esse remitti peccata, nisi propter imputatam iustitiam Christi non imputari ad damnationem. Et inde etiam colligunt,

pars 3.

sensisse Paulum, totam iustificationem nostram in huiusmodi remissione, & in sola illa positam esse.

Denique quod hic remissionis modis sit consequens ad modum iustificationis per iustitiam imputatam collegisse videntur: vel ex eo, quod iustitia aliena, & extrinsecus imputata sicut non potest hominem vere, & intrinsece bonum reddere, ita nec potest intrinsecam malitiam ab illo auferre, sed ad summum potest valere, vt ad nouum nocumentum, malum scilicet poenae, ille non imputetur: vel ex eo, quod putant omnem iustitiam nostram, seu in nobis existentem esse defectuosam, & peccaminosam. Illi enim censent, omnia opera nostra esse mala, & de se poena digna, nisi propter fidem non imputentur. Praeter hanc enim iustitiam operum vel non cognoscunt aliam internam inhaerentem habitualiter, vel nolunt esse magis puram, quam sint ipsa opera, ideoque concludunt, non posse valere ad remissionem peccati perfectam, & (vt ita dicam) per eradicationem eius, sed necessariam esse externam iustitiam per fidem applicatam, vt ipsamet opera ad ultionem non imputentur. Vnde ad dilemma propositum a nobis, an haec remissio sit imperfecta, hereticorum vel quia Deus non potest concedere perfectiorem, vel ad dilemma quia non vult, respondere possunt, potuisse quidem Deum plene tollere peccatum, si hominem ad statum originalis iustitiae, vel alium perfectiorem restituere voluisset, tamen ex suppositione, de qua nobis constat, quod noluit ab eo auferre concupiscentiam & peccati fomitem, hoc ipso necessario noluisse peccatum radicis tollere, quia relinquendo concupiscentiam, & peccatum reliquit, & radicem, vnde cetera opera inficiuntur, & sunt peccata, vnde consequenter fit, vt etiam priora peccata radicis euelli non possint, quoad concupiscentiam in nobis manet.

Ad primam huius obiectionis partem in primis dicimus, cum in verbis David vnum sit proprium, & aliud metaphoricum, potius esse verbum proprium in sua proprietate accipiendum, & ad illam trahendam esse alterius verbi metaphoram, quam ex conuerso ex vno metaphorico verbo sumendam esse licentiam ad omnia metaphorice, & improprie interpretanda: cum sit regula generalis, interpretandam esse Scripturam cum proprietate, quoad fieri possit. Cum ergo verbum, remittendi, proprium sit, & in rigore significet ablationem peccati, hoc intelligendum est significatum esse a David in illis primis verbis. Beati, quorum remissa sunt iniquitates. Et ita intelliguntur communiter a Patribus, vnde reliqua duo verba ita accipiuntur ab eisdem, vt prioris verbi proprietatem non euerant. Vnde Augustinus ibi exponendo sequentia verba, & quorum tecta sunt peccata, statim admonet. Nec sic intelligas, quod dixit, peccata cooperta sunt, quasi ibi sint, & viuunt. Et Basil. ibidem dixit, tanta benignitate Deum vti cum peccatoribus, vt non solum peccata remittat, sed etiam contegat, sentiens, verbum tegendi, non solum non minuire veritatem remissionis, sed aliquid etiam illi addere, quid autem hoc sit, non declarat.

Duobus ergo praecipue modis illa tria verba exponuntur a Patribus, & in vtroque modo est inter eos aliqua varietas. Prior modus exponendi est, vt illa tria verba, remittendi, tegendi, & non imputandi, non ad eadem, sed ad diuersa peccata, & opera referantur: & ita dispositio in verborum effectus in eis significant. Alter vero modus est, vt in eadem peccata illa tria verba cadant, & diuersos gradus, seu effectus remissionis indicent, ita vt secundum verbum non solum non minuat, verum etiam prius augeat, & tertium addat aliquid super vtrumque. Priorem modum exponendi indicat, & sequitur Basil. orat. 40. de Sancto baptismo: nam primam partem verborum his verbis exponit. Hoc plene, & accumulata purgationis est. Vnde illa intelligere videtur de peccatis commissis ante baptismum quorum plenissima remissio per baptismum datur. Secundam partem ita exponit. Haec congruit, quorum intima animi partes nondum purgata sunt. Vnde Nicetas ibi de peccatis post

I 3

ba-

10. Vnde suum errorem colligant haeretici.

Responsio hereticorum ad dilemma suprapositum

11. Davidis verba exponuntur.

12. Prima Pars exponitur in verborum effectibus.

baptismum commissis, & de remissione illorum, quæ per penitentiam fit, interpretatur: quia per illam licet tollantur peccata quoad culpam, & penam æternam, non tamen quoad omnem reatum penæ temporaliæ, nec quoad venialia omnia, regulariter loquendo. Quia vero David de remissione peccatorum in omni tempore loquutus est, non possunt verba limitari ad remissiones, quæ nunc fiunt per sacramenta baptismi vel penitentia. Igitur sententia Nazianzeni est, ut per illas duas partes, duæ remissiones peccatorum significentur, una plenissima, altera minus perfecta, non vero talis, ut relinquat peccata, quæ tegere dicitur quoad culpas eorum, sed solâ quoad aliquem reatum, vel aliquas peccatorum reliquias. Tertiam vero partem exponit de quibusdam operibus, quæ secundum se sunt peccata, tamen propter intentionem bonam operantis, & probabilem ignorantiam excusantur. Et ita accipit verbum, non imputantur, in omni proprietate quia non significat remissionem, sed exculationem, illa enim non imputantur, quæ alicuius culpæ non ascribuntur. Aliter Innocentius III. in exposit. Psal. 2. primam partem intelligit de vera remissione peccati originalis, & extendi debet ad mortalia, quæ vere remittuntur. Secundam exponit de venialibus peccatis, quæ hominibus non remittuntur, cum iustificatur, quæ regi dicuntur ratione gratiæ, & charitatis, per quas postea facile expiari possunt. Tertiâ vero partem intelligit de quibusdam peccatis, à quibus homo præservatur, ne illa committat, ita ut non imputari sit non permittere, ut illa committantur, quæ est dura significatio. Hæc vero, & similia optima sunt ad doctrinam piam & moralem non videntur tamen ad literam inuenta.

Aliter igitur modus exponendi est, ut ad eandem peccatorum remissionem illa tria verba referantur, siue enim per tria nomina peccatorum, vel iniquitatum, aut iniusticiarum, quæ in Hebræo sunt distinctæ, significantur varii gradus peccatorum, siue indefinitæ quælibet peccata (nam in hoc etiam est varietas expositionum) semper illa tria verba possunt ad eandem peccata, vel ad quemcunque cumulum peccatorum cum ulcunque ordinis referri. Quod in primis tradit Ambr. (vel qui unguis sit expositio) ad Rom. 4. dicens: Ad laudem gratiæ prolixius loquitur, ut amplifiet donum Dei. Tres enim gradus sunt propter delictorum varietatem. Quorum primus est iniquitas vel impietas dum agnoscitur creator. Secundus gravium peccatorum. Tertius levium, hos tamen omnes in baptismo obliuisci. Tribus his gradibus totius peccati corpus significatur. Et nihilominus de tribus verbis ait, Remittere tegere, & non imputare. Una ratio, & unus est sensus, omnia enim uno motu obtinentur. Et infra. Unus autem significatio sunt verba, quia & cum tegit, remittit, & cum remittit, non imputat. Quæ expositio certe satis probabilis est, nam quod proprie significat remittere, metaphorice dicitur Deus tegere, nam Deus maculam, & offensionem relictam ex peccato tollit, cum illud remittit: quia vero peccatum semel commissum non potest non esse commissum, dicitur regi, quia iam non videtur à Deo, utique puniendum, ut ibi exponit Aug. seu quia iam non videtur ut præfens, sed ut præteritum, & velamine gratiæ occultatum, ut iam dicam. Et eadem ratione dicitur non imputari, utique ad penam, saltem æternam, quod in omni proprietate verum est, etiam si peccata quoad culpam radicis tollantur. Immo iuxta debitum providentiæ ordinem non posset illud aliter esse verum, quia si peccatum in homine maneret, non posset Deus, cum sit iustissimus, illud non punire.

Quamvis autem hæc responsio sufficeret, omittendum non est, quod multi Patres addunt circa metaphoram verbi tegendi. Aiunt enim peccata regi, quia non solum quatenus durabant, excluduntur, sed etiam quatenus commissâ fuere, & iam non possunt esse commissâ, saltem virtutibus, & sanctis actionibus operiuntur. Quod potest intelligi fieri, vel in ipsomet iustificationis momento, quia simul ac remittuntur peccata, infunduntur virtutes, & præser-

tim charitas, quæ operit multitudinem peccatorum, ut dixit Greg. in Psal. 2. Penit. Et sic dixit Aug. qu. 108. in Exod. fieri confessionem peccatorum, ut per gratiam aboleantur, hoc est tegantur. Et ita tim adiungit verba Psal. mi. Et Ambr. in Apolog. David. 1. p. c. vii. Remissionem (inquit) meruit peccatorum, & texit charitate. Et nomine eius Victor. in lib. de Penit. c. 6. in to. 5. operum Ambrosii, Vult cordis tui nudare secretum, ut indulgentia sue dono operat turpitudinis nuditatem, Tantum ergo abest, ut verbum tegendi remissionem peccati minuat, ut potius alium positivum effectum iustificationis indicet, eiusque perfectionem. Vnde optime Chrysologus, ser. 3. de Filio Prodig. Delicta (inquit) non videt vis amoris, & ideo pater peccata filii redemit osculo, clausit amplexu: ne nudaret pater filii crimina, pater filium ne fuderat, pater sic curat filii vulnera, ne filio cicatricem novum filio ne relinquat. Et subdit. Beati inquit quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

Alii vero non referunt verbum tegendi ad gratiam primæ iustificationis, sed ad subsequentia opera, ita ut beati dicantur, non solâ quibus remissa fuere peccata, sed etiam quibus datum est, ut per opera subsequenda ita illa tegant, ut eorum memoria proflus deleatur, & ita occultentur. Sic Origen. ad Roman. 4. atque etiam Ambr. in dict. Apolog. & in lib. de Noe, & arca cap. 31. & lib. 2. de Penit. cap. 5. & Philo Carpathi. Episcop. in Cantic. capit. 4. ad finem, & addit verba Apocalyp. 16. Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, ut videatur turpitudine eius. Et similia sunt in capit. 3. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tue. Illa autem vestimenta, ut omnes recte exponentes intelligunt non sunt, nisi vel opera bona, vel virtutum habitus, sine quibus homo coram Deo nudus, & turpis apparet. Illa ergo sunt vestimenta, quibus peccata regi dicuntur, non quia sub illis lateant, sed quia nuditas, quam ipsa induxerant, charitate, & virtutibus tegitur.

At vero non imputatio peccati, cum negatio sit, non potest effectum positivum, etiam metaphorice, significare. Proprie igitur indicat condonationem penæ. Potest autem intelligi vel de penæ æternæ, vel ita in omni prima iustificatione, & peccati remissione illa non imputatio locum habeat, ut ibi exponit Lyra, vel si non de quacunque iustificatione, sed de perfecta, & plena, qualis fit in baptismo, & qualis fieri potest per ardentem charitatem, ut in Magdalena, intelligatur sic non imputare peccatum, ultra remissionem culpæ, & penæ æternæ (quæ quasi eadem censetur) & præter infusionem iustitiæ, quæ teguntur peccata, addit integram remissionem penæ temporalis, vel certe etiam quandam plenissimam indulgentiam, & talem reconciliationem cum Deo, ut non solum in gratiam admittatur peccator, sed etiam ad antiquam familiaritatem, & peculiare favorem, & auxilia admittatur æque, ac si semper innocens fuisset. Et hoc significare videtur Auditor libri de Dilig. Deo cap. 12. nomine Augustini, cum dixit. Si extoritur indulgentia, & tam liber aliter omnem donavit iniuriam, ut iam non damnet ut loquendo nec confundat improprie, nec minus diligit imputando. Vbi tres gradus remissionis magis, & magis, perfectæ indicat, qui illis tribus verbis optime respondent. Et idem indicare videtur Theodoretus in verbis supra citatis. Erga peccatores talis liberalitate utitur, ut non modo remittat, verum etiam obliuiscitur, ut ne vestigia quidem eorum remaneant. Ex quibus constat (ideo enim illa adduximus) communem consensum Patrum fuisse, non solum peccata vere tolli, & deleri, cum remittuntur, sed etiam veritatem hanc prædictis verbis David confirmari potius, quam infirmari.

Hinc facile est ad secundam partem obiectionis ex verbis Pauli desumptam respondere: non enim contraria sunt his, quæ diximus, sed illis maxime consonant. Quod facile ostendimus, si Pauli intentionem & con-

14.
Tegendi me-
taphoram
amplius
Patres expli-
cant.

15.

sumptum
ex verbis
Pauli.

& contextum breviter consideremus. Intendit enim probare, iustificationem, non concedi homini tanquam mercedem suorum operum, quæ nimirum ex se, & viribus sui liberi arbitrii habeat, sed ex gratia, ac subinde per fidem, à qua opus gratia incipit. Et hoc probat in primis exemplo Abraham, de quo dictum est. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.* Ponderatque verbum, reputatum est, quod proprie significat aliquid habere acceptum ut iustitiam, quod de se tale non erat, sed ex gratia, & benignitate acceptantis. Et hoc est, quod ait. *Ei, qui operatur, utique ut suo labore stipendium Domini mereatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Ei vero, qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratia Dei. Hæc autem imputatio, seu reputatio non in hoc consistit, ut fingunt hæretici, ut homini non infundatur vera iustitia, sed imputetur aliena. Nam Paulus supponit, Abraham fuisse vere iustificatum, id est iustum effectum, hæc non ex operibus, sed per fidem, & ideo habuisse gloriam apud Deum, quam certe non habuisset, nisi vere iustus factus esset. Dicitur ergo fides Abraham reputata illi ad iustitiam, utique à Deo obtinendam, non ut mercedem operum, sed ut gratuitum beneficium, reputando, seu acceptando fidem cum obedientia coniunctam, ac si esset sufficiens meritum, & pretium tanti doni.

18. Vt ergo hoc exemplum confirmet, & ad omnes, *Mons Pauli* qui vere iustificantur, applicet, inducit Paulus David testimonium, & ait. *Sicut & David dicto, beatitudinem hominis cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus, ubi, accepto ferre iustitiam, idem est, quod reputare ad iustitiam.* Unde in græco idem verbum respondet. *ἀποζητεῖται*, & ideo D. Thomas ibi dicit, accepto ferre iustitiam idem esse, quod gratis dare illam. Nam acceptum ferre, latine significat, pro soluto habere debitum, & illud remittere, ac si esset solutum, & ita accepto ferre iustitiam, idem est, quod gratis illam dare, perinde ac si pretium eius esset acceptum. Allegat ergo Paulus Davidem æstimantem magnam beatitudinem hominis, quem Deus sine operibus gratis iustificat, eiq. quasi accepto pretio iustitiam confert, iuxta illud *Isai. 55. n. i. Emite absque argento.* Et tandè in hunc sensum inducit Paulus verba David. *Beati, quorum remissa sunt iniquitates, &c.* Et in eis tacite ponderat verbum, *Beati*, per quod David ostendit, beneficium illud pro vera beatitudine huius vitæ habendum esse, ac proinde hos homines, quos beatos vocat, vere iustos esse, veramque iustitiam, & peccatorum remissionem à Deo accepisse. Deinde expendit Paulus, tribuisse Davidem tantum beneficium non hominibus, suis operibus illud promerentibus, sed Deo liberaliter largienti. Nam per hoc docuit, ut exponit Paulus, illud esse beneficium gratia, quo Deus accepto fert iustitiam sine operibus. Qualis autem sit remissio peccatorum, quam David magni facit, & pluribus verbis prædicat, & propter quam beatos vocat eos, qui illam recipiunt, Paulus non amplius nobis explicuit, tamen quo illa fuerit perfectior, eo melius colligitur ex illis verbis, Deum acceptam ferre iustitiam homini non operanti. Vnde non est dubium, quin intellexerit Paulus fuisse loquutum David de vera peccatorum remissione, & de vera infusa iustitia, quam beatitudinis nomine significavit.

19. Ad tertiam partem obiectionis hæreticorum respondetur, totam esse in variis erroribus fundatam, & ex illis male concinnatam. Nam in primis errant in eo, quod non agnoscunt aliam iustificationem, nisi per extrinsecam, & imputatam iustitiam. Et nihilominus inde etiam non recte inferunt, non potuisse Deum peccata tollere quoad omnem ratione culpæ. Nam, si iustitia nostra non nobis inheret, ut ipsi dicunt, peccata non privant iustitia inherente, ergo sicut per iustitiam Christi non imputantur ad poenam,

possunt etiam remitti quoad culpam, postquam quoad actum transferunt, & sicut ipsi dicunt, tunc remitti, quando creduntur remissa, ita potest unusquisque dicere, se credere, perfecte, & radicitus esse ablata, ergo per illam fidem talem remissionem consequetur. Quod vero secundo loco addunt, omnia opera hominum, etiam iustorum, esse peccata, euidensissimum, & perniciosissimum error est, ut libro sequenti, & in 9. & 10. ostendimus. De iustitia vero habituali infusa, iam supra ostensum est, esse in se purissimam, & honestissimam, & in sequentibus ostendimus, esse sufficientem ad maculam mortalis peccati excludendam. Quod denique quod ultimo loco dicunt, manente concupiscentiæ fomite, non potuisse peccatum perfecte deleri, rectissime in Concilio Tridentino damnatum est. Nam si intelligatur de remissione peccati quoad totum id, quod veram, & propriam rationem peccati habet, omnino falsum est, quod dicunt, & sine fundamento, quia concupiscentia per se spectata non est peccatum, etiam prout habet rationem fomitis, neque motus eius, præcise ut sunt eius, & nullo modo voluntarii, culpæ rationem habent, ut in materia de peccatis late ostensum est, neque possunt efficere, ut cætera opera hominis mala sint, ut postea videbimus. Si vero loquantur de remissione peccati, quoad omnem penalitatem, sic verum est, relictæ concupiscentiæ, non tolli peccatum originale, quoad omnes defectus ratione illius contractos, sed hoc ad rem præsentem nihil spectat.

Variis hæreticorum errores.

CAPVT XI.

Vtrum iustificatio, & remissio peccati idem omnino sint, vel sint duo in re distincta, & inseparabiliter coniuncta?

1. Priusquam inquiramus, an remissio peccati sit effectus gratia habitualis, seu iustitia, necessaria, Multiplex est præmittere, quomodo illa duo inter se quo ad distinctionem, vel identitatem comparentur. & iustificatio. Potest autem remissio peccati accipi vel pro actu voluntatis Dei, quo condonat offensam, & sic remittit peccatum, vel pro effectu, qui inde in homine resultat, & prior dici potest remissio peccati interna, altera externa. Quæ distinctio cum proportionem ad iustificationem applicari potest: nam etiam voluntas, qua Deus hominem iustificat, potest dici actiua, seu interna iustificatio, hic de externa præcipue agimus, & illi cum proportionem remissionem peccatorum comparamus. Potest tamen etiam inter actus voluntatis Dei comparatio fieri, quam in discursu capitis attingemus. Loquendo vero de externa remissione peccati advertere oportet ex D. Thom. q. 28. de Verit. artic. 1. ad 7. quod sicut supra diximus iustificationis nomen, interdum enim significat formalem effectum iustitiæ in facto esse, interdum vero mutationem ad ipsam iustitiam, ita etiam remissio peccati cum proportionem distingui potest: nam significare potest mutationem ab statu peccati ad carentiam eius, vel terminum illius mutationis, qui est esse liberum à peccato. Ut ergo formaliter, & cum proportionem fiat comparatio, sicut supra egimus de iustificatione, ut est effectus formalis iustitiæ, ita hic agimus de remissione peccati in posteriori sensu, ut dicit hunc effectum formalem, qui est esse sine peccato, & illum cum effectu formali positivo iustitiæ, quoad distinctionem, vel identitatem comparamus. Veruntamen quia non possunt distingui termini, nisi mutationes etiam distinguantur, ideo simul de illis dicere necessarium erit.

In hoc ergo puncto indubitatum est apud auctores, illa duo saltem ratione distincti, quia, ut ex ipso modo concipiendi constat, illæ duæ voces duos conceptus,

2. iustificatio peccati qua